

Łukasz Karpecki

Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego

ORCID: 0000-0003-3190-1031

lukasz.karpecki@doctoral.uj.edu.pl

**PROCES TRANSFORMACJI KULTUROWEJ
UTRWALONY W IMIENNICTWIE MIESZKANEK
I MIESZKAŃCÓW WSI POGRANICZA
POŁUDNIOWO-WSCHODNIEGO POLSKI
(PRZYKŁAD NOWOSIÓŁEK DYDYŃSKICH)¹****CULTURAL TRANSFORMATION REFLECTED
IN THE NAMES OF FEMALE AND MALE RESIDENTS
OF A VILLAGE IN SOUTHEASTERN POLAND'S BORDERLAND:
THE CASE OF NOWOSIÓŁKI DYDYŃSKIE**

Abstrakt: W artykule omówiony został proces i wyniki analizy diachronicznej imiennictwa osób urodzonych w Nowosiółkach Dydyńskich, wsi położonej na pograniczu polsko-ruskim/polsko-ukraińskim, w okresie od połowy XVIII do początku XXI wieku. Skonfrontowano się z dwiema głównymi hipotezami: 1. Poprzez analizę diachroniczną imiennictwa mieszanek i mieszkańców pogranicza możliwe jest ukazanie współlistnienia i przenikania się kilku porządków kulturowych, 2. Imiennictwo określonej społeczności i jego ewolucja są zwierciadłem procesów kulturowych zachodzących przez wieki na wybranym obszarze. Badania wykazały, że najstarszą warstwę imienniczą Nowosiółek Dydyńskich i okolic stanowiły imiona o proveniencji ruskiej. Współwystępowały one z imionami charakterystycznymi dla trzech innych porządków kulturowych: polskiego, niemieckiego i żydowskiego, przy czym spośród nich dominujące były imiona charakterystyczne dla antroponii polskiej. Wraz z powstaniem w pobliskiej miejscowości parafii rzymskokatolickiej (XVII wiek) pierwotnie używane imiona ruskie zaczęto stopniowo zastępować ich

¹ Artykuł powstał na podstawie analiz wykonanych na potrzeby pracy magisterskiej pt. *Przemiany języka i kultury pogranicza południowo-wschodniego od XVIII do XXI wieku utrwalone w imiennictwie mieszanek i mieszkańców wsi (na przykładzie Nowosiółek Dydyńskich w powiecie przemyskim)* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Haliny Kurek i obronionej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w 2019 roku. Fragment jego treści został przedstawiony podczas wystąpienia na Międzynarodowej i Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej (MiOKO) w 2021 roku.

polskimi odpowiednikami. Ostatecznie pod koniec XIX wieku zostały one niemal całkowicie wyparte przez imiona zaliczane do grupy imion chrześcijańskich, staropolskich i świeckich, emblematicznych dla polskiej antroponii.

Słowa kluczowe: antroponomia, imiona, onomastyka kulturowa, pogranicze polsko-ukraińskie

Abstract: The article discusses the process and results of a diachronic analysis of personal naming practices among individuals born in Nowosiółki Dydyńskie, a village situated on the Polish-Ruthenian/Polish-Ukrainian borderland, spanning the period from the mid-18th century to the early 21st century. Two main hypotheses were confronted: (1) a diachronic analysis of the naming practices of borderland inhabitants reveals the coexistence and interpenetration of multiple cultural orders, and (2) the naming system of a given community and its evolution serves as a mirror reflecting the cultural processes that have unfolded over centuries within a specific area. The findings indicate that the oldest layer of personal names in Nowosiółki Dydyńskie and its surroundings consisted of names of Ruthenian origin. These coexisted with names characteristic of three other cultural orders: Polish, German, and Jewish, with Polish anthroponymy being the most dominant among them. Establishing a Roman Catholic parish in a nearby locality in the 17th century initiated a gradual replacement of originally Ruthenian names with their Polish counterparts. By the late 19th century, these Ruthenian names were almost entirely displaced by names belonging to the categories of Christian, Old Polish, and secular names emblematic of Polish anthroponymy.

Keywords: anthroponymy, first names, cultural onomastics, Polish-Ukrainian borderland

Wprowadzenie, przedmiot badań oraz opis terenu badawczego

Problematyka imiennictwa pogranicza polsko-ruskiego (obecnie polsko-ukraińskiego i polsko-białoruskiego) podejmowana była w rodzimych pracach antroponomastycznych w ostatnich dziesięcioleciach wielokrotnie (np. Rieger, 1977; Szulowska, 1992; Wolnicz-Pawłowska, 1993; Wolnicz-Pawłowska, Szulowska, 1998; Tichoniuk, 2000; Mytnik, 2010, 2017, 2019; Kojder, 2014, 2019; Olejnik, 2019). Pod względem geograficznym żadne z prowadzonych badań nie obejmowało bezpośrednio Pogórza Przemyskiego, a w szczególności jego wschodniej części. Dodatkowo, analiza antroponii zwykle nie służyła ukazaniu procesu transformacji kulturowej, która następowała na danym terenie przez wieki. Te dwa aspekty są wyróżnikiem prezentowanego tekstu. Badania umiejscowione zostały w obrębie onomastyki kulturowej (np. Mrózek, 2004; Rzetelska-Feleszko, 2007; Lech-Kirstein, 2015), co pozwoliło wyraźniej przyjrzeć się imiennictwu jako elementowi kultury określonej społeczności, zmieniającej się z biegiem czasu.

Przedmiotem prezentowanych w niniejszym artykule analiz jest imiennictwo mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich², niewielkiej wsi

² W dalszej części artykułu Nowosiółki Dydyńskie będą również nazywane skrótową formą Nowosiółki.

leżącej obecnie w województwie podkarpackim, powiecie przemyskim, gminie Fredropol, która historycznie położona była na terenie Rusi Czerwonej. Pierwsza udokumentowana wzmianka o Nowosiólkach Dydyńskich pochodzi z 1438 roku³.

Nakreślając istotny tu aspekt charakterystyki terenu badawczego, należy przyjrzeć się historycznej demografii wybranej miejscowości. Prezentowane badania obejmują okres od połowy XVIII do początku XXI wieku, w związku z czym najpierw sięgnąłem po dane zamieszczone w pierwszym katastrze gruntowym Galicji (PKGG) wytworzonym w latach 1785–1788. Wówczas Nowosiółki zamieszkiwane były przez 36 właścicieli nieruchomości. Należy jednak zaznaczyć, że pod tą liczbą kryją się jedynie mężczyźni, którzy zwykle mieli spore rodziny. Dwadzieścia lat później, około 1817 roku, kiedy sporządzono drugi kataster gruntowy Galicji (DKGG), w Nowosiólkach mieszkało już 41 właścicieli. Liczba ta spadła jednak wyraźnie w kolejnych latach, ponieważ, jak wynika z najstarszego opisu wsi, w 1829 roku w miejscowości żyło 29 włościan z rodzinami (Barcik, 1985, s. 43). W kolejnych dziesięcioleciach społeczność została odbudowana, o czym świadczy informacja ze „Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” mówiąca, że w 1880 roku w Nowosiólkach mieszkało 271 osób, z których 246 było wyznania rzymskokatolickiego (SGKP, s. 287). Społeczność ruska, jeżeli za taką uznać przedstawicieli wyznania greckokatolickiego, była zatem zdecydowaną mniejszością, szczególnie, że we wsi mieszkała dodatkowo co najmniej jedna rodzina żydowska – na podstawie tych danych można szacować, że w Nowosiólkach mieszkało około 5 rodzin etnicznie ruskich. Jednak prowadzone uzupełniająco badania genealogiczne dotyczące nowosielskich rodzin wykazały, że duża ich część miała częściowo ruskie korzenie (wyznacznikiem było wyznanie), przy czym największą grupę stanowiły rodziny mieszane.

Jak wynika z danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Fredropolu, w 2020 roku w Nowosiólkach zameldowanych było 155 osób⁴. Kobiety stanowiły 56% (87 osób) mieszkańców, natomiast mężczyźni 44% (68 osób)⁵. Na stałe w Nowosiólkach mieszka jednak około 130 osób, co stanowi zaledwie 2,55% wszystkich mieszkanki i mieszkańców gminy Fredropol⁶. Struktura wiekowa z podziałem na płeć przedstawia się następująco:

³ Dokument, w którym zawarta jest dawna nazwa wioski (*Nowosyelcze*) znajduje się w Aktach Grodzkich i Ziemskich. Są to księgi sądowe prowadzone w Polsce od XIV w. przez sądy grodzkie i ziemskie. Dawniej instytucję tę nazywano Archiwum Bernardyńskim, ponieważ jej siedzibą był klasztor Bernardynów we Lwowie. Wskutek działań archiwistów w latach 1868–1935 wydano 25 tomów opracowanych dokumentów, nadając całości tytuł *Akta grodzkie i ziemskie z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie* (por. Robótka, Ryczewski, Tomczak, 1989, s. 286–288).

⁴ Stan na dzień 31 grudnia 2020 roku.

⁵ Dane statystyczne pochodzą z Urzędu Gminy we Fredropolu.

⁶ Obliczenia wykonane przez autora.

Przedziały wiekowe	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
0–20	17	12	29
21–40	27	20	47
41–60	20	21	41
61–80	19	13	32
81–100	4	2	6

Współcześnie wszyscy mieszkańcy Nowosiółek Dydyńskich identyfikują się z narodowością polską. Przed II wojną światową osoby zamieszkujące wieś należały do rzymskokatolickiej parafii pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Kalwarii Paclawskiej (powstała w 1668 roku) bądź do greckokatolickiej parafii pw. św. Jerzego Męczennika w Hujsku (w Nowosiółkach znajdowała się cerkiew filialna pw. Pokrowy⁷).

Śladami dawnej wielokulturowości tych terenów jest m.in. język starszych mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek. Jak poświadczają wywiady przeprowadzone w latach 2015–2020⁸, w użyciu są ciągle takie określenia miejsc (z referencją do imion), jak np. *U Błaszka* (od im. *Błażej*), *U Grzeška Romanowego*, *U Lesia/Łesia* (od im. *Aleksander*), *U Lewona* (od im. ukr. *Leon, Lewon – Леон, Левон*), *Warwarka* (posesywna nazwa terenowa o cechach ruskich (*b > w*) utworzona od im. ukr. *Warwara – Баврара*). Jako że mamy do czynienia z obszarem pogranicznym, we współczesnym i historycznym języku tych terenów zauważalne są wyraźnie interferencje polsko-ukraińskie. Jak podaje Zofia Kurzowa, dawniej na tym obszarze „słabsza liczebnie ludność polska, miesząc się z ruskim otoczeniem, przejmowała ruską wymowę, a zachowywała własną morfologię i składnię, choć z interferencją ruską” (Kurzowa, 1996, s. 135).

Cel badań, hipotezy, metody pracy oraz opis materiału źródłowego

Celem badań było ukazanie przemian, jakie zaszły przez wieki w języku i kulturze wsi pogranicza południowo-wschodniego Polski, czemu posłużyła analiza diachroniczna imiennictwa mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich (od XVIII do XXI wieku). Podczas prac podjęto próbę wykazania, że owe przemiany mogą odzwierciedlać transformację kulturową zachodzącą w danym regionie. Badania prowadzone były zatem z naciskiem na ustalenie, w obrębie jakich kultur

⁷ Słowo *покровъ* w języku staro-cerkiewno-słowiańskim i ukraińskim oznacza ‘dach, opiekę, ochronę’ (Znosko, 1996, s. 239). Pokrowa to rodzaj przedstawienia na ikonie Matki Bożej orędowniczki, opiekunki i pośredniczki oraz Święto Opieki Najświętszej Bogurodzicy obchodzone według kalendarza gregoriańskiego 14 października; zob. <https://prawoslawie.pl/prawoslawie/o-prawoslawiu/swieta-prawoslawne/2664-swieto-opieki-matki-bozej-pokrow> (dostęp: 29.03.2024).

⁸ Informatorki i informator: Adela Wronowska (ur. 1932), Krystyna Karpecka (ur. 1941), Emilian Karpecki (ur. 1937).

należy osadzić określone formy imion. Podczas przyporządkowywania imion do grup kulturowych kierowałem się przede wszystkim ich cechami językowymi, występowaniem w poszczególnych kalendarzach i słownikach (polski, ukraiński, niemiecki, żydowski) oraz ustaleniami polskich onomastek i onomastów w zakresie pochodzenia imion (Wolnicz-Pawłowska, 1993; Malec, 1995, 1997; Fros, Sowa, 1995; Tichoniuk, 2000; Grzenia, 2004; Mytnik, 2010, 2017, 2022; Kojder 2014, 2019; Olejnik 2019; Rothwand, 1866; Bahlow, 1993; Kośka, 2002).

W części źródeł historycznych występowały imiona „przejrzyste kulturowo”, które notowane są odpowiednio w poszczególnych antroponomastykonach (polskim, ukraińskim, niemieckim, żydowskim). W przypadku ustalania statusu imion o proveniencji ruskiej, które stanowią bazę wyjściową antroponimii tych terenów, kierowałem się cechami zamkniętymi głównie w trzech kategoriach: 1. Imiona z antroponimii cerkiewno-ruskiej i ukraińskiej, 2. Imiona z sufiksami typu *-ij*, *-ej*, *-an* (< *-on*, *-in*), *-a*, *-o(-ko, -yło)*, 3. Imiona z elementami interferencyjnymi typu *g > h*, *b > w* (Wolnicz-Pawłowska, 1993, s. 30–90; Mytnik, 2019, s. 59–141). W związku z tym, że mamy do czynienia z pograniczem kulturowym, wyekscerpowano kilka przykładów form adaptowanych, tzw. hybryd nazewniczych (np. *Mortko*: podstawowa forma imienia żydowskiego *Mordechaj* uległa derywacji z użyciem popularnego dla ruskiej antroponimii sufiksu *-ko*).

Podczas badań zbadałem dwie główne hipotezy: 1. Poprzez analizę diachroniczną imiennictwa mieszkanek i mieszkańców wsi leżącej na południowo-wschodnim pograniczu Polski możliwe jest ukazanie przenikania się porządków kulturowych i ich współwystępowania, 2. Imiennictwo określonej społeczności i jego ewolucja są zwierciadłem procesów kulturowych zachodzących przez wieki na danym terytorium.

Dostępny materiał badawczy pozwolił spojrzeć na imiennictwo mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek z okresu od połowy XVIII do I połowy XXI wieku. Analizę językową przeprowadziłem według podziału na trzy okresy, z których pierwszy dedykowany jest imiennictwu z czasu od połowy XVIII do początku XIX wieku, drugi imiennictwu z XIX wieku, trzeci zaś imiennictwu z XX i początku XXI wieku. W związku z tym, że do opisu antroponimii ze wskazanych okresów posłużyły różne w swym charakterze źródła, konieczne było zastosowanie różnych metodologii badawczych. Imiona występujące w każdym ze źródeł badano w formach, w jakich zapisano je w dokumentach.

W przypadku ksiąg metrykalnych prowadzonych głównie po łacinie (do 1960 roku), które na tle pozostałych źródeł miały wyraźniej sformalizowany charakter, w związku z czym niemal nie pojawiały się w nich formy potoczne imion, konieczne było uwzględnienie dodatkowej metody pracy. Przyjąłem, że imiona występujące w księgach greckokatolickich, a co za tym idzie, w rodzinach etnicznie ruskich, na co dzień funkcjonowały we wschodniosłowiańskich odpowiednikach, podczas gdy imiona zapisywane w księgach rzymskokatolickich miały w codziennej komunikacji charakter „bardziej polski”. Niemal pewne jest jednak,

że w owym czasie najpopularniejsze były formy hybrydalne typu *Janko*. To dosyć śmiałe założenie wypracowałem bazując na wnikliwej analizie, która wykazała, że w tekstach pisanych po łacinie sporadycznie występowały imiona w pełni bądź w części zapisane po polsku. Po przyglądnięciu się tym formom okazało się, że w księgach greckokatolickich przez łaciński tekst „przebijały się” zwykle ruskie warianty imion, podczas gdy w księgach rzymskokatolickich wśród łacińskich zapisów znajdowałem niemal jedynie imiona kojarzone z antroponimią polską. Dzięki temu możliwe było dojrzenie „żywych” form imion sztucznie zapisanych po łacinie i wskazanie praktyk użycia imion podczas komunikacji interpersonalnej (np. *Agneszka, Filip, Wasil, Johan, Katarina* zamiast *Agnes, Philippus, Basilius, Catharina*). Posiłkowo posłużono się również zasadą, wedle której nie cechy nazwania, a samo imię wskazuje na powiązanie z daną kulturą. Dla przykładu imiona *Aleksy, Bazyli, Dymitr, Eudokia, Paraskiewa, Prokop* czy *Teodor* są bardziej typowe dla rodzin greckokatolickich (por. Wolnicz-Pawłowska, 1978; Mytnik, 2010, 2019), nadanie ich uznawałem więc za pewnego rodzaju sytuowanie się użytkowników w kulturze ruskiej.

W materiale badawczym (szczególnie z XVIII wieku) wielokrotnie pojawiały się wariantywne, potoczne bądź pochodne formy imion kalendarzowych (neutralnych). Za imiona różne od siebie uznawałem tylko te, które nie były wzajemnymi odpowiednikami, tłumaczeniami, derywatami, hipokorystykami czy wariantami graficzno-fonetycznymi (por. Mytnik 2010: 88–95). Oznacza to, że takie zapisy jak np. *Jan, Iwan, Johan, Jasko* i *Jaśko* traktowałem jako jedno imię. Jeżeli na chrzcie nadano dwa imiona, za imię chrzestne uznawałem to pierwsze i tylko ono wchodziło do zbioru badanych antroponimów. Natomiast w przypadku, w którym nadano imię wskazujące na postać konkretnego świętego, takie jak np. *Jan Nepomucen, Katarzyna ze Sieny*⁹, całe złożenie traktowałem jako osobne imię, odróżniając je od zapisów *Jan, Katarzyna*. Korzystając z tych założeń, można stwierdzić, że w ciągu kilku stuleci w wybranych przedziałach czasowych w Nowosiólkach Dydyńskich nadano 236 różnych od siebie imion, w tym 136 męskich i 100 żeńskich.

Do zbadania imiennictwa mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek posłużyło pięć źródeł: 1. Pierwszy kataster gruntowy Galicji (sporządzony w latach 1785–1788), 2. Tzw. „Regestr długów pożyczonych y różnych we wsi Huysku y innych należących X: Parochowi tutejszemu od roku 1806”¹⁰, 3. Drugi kataster gruntowy Galicji (sporządzany od 1817 roku), 4. Księgi ochrzczonych z parafii greckokato-

⁹ Podczas badań zauważyłem, że w parafii pw. Świętego Krzyża w Kalwarii Paclawskiej, szczególnie w XIX wieku, istniała tendencja do nadawania imion wskazujących na postać konkretnego świętego, co – jako kontynuacja staropolskich imion życzących – miało oddawać dziecko pod opiekę danej świętej bądź świętego.

¹⁰ Dokument ten nazwałem w ten sposób na potrzeby niniejszego artykułu, w rzeczywistości stanowi on niewydzieloną część najstarszej zachowanej księgi metrykalnej z parafii greckokatolickiej w Hujsku obejmującej akty urodzenia, ślubu i zgonu z lat 1764–1818; dalej nazywany skrótowo „Regestr długów”.

lickiej w Hujsku (od końca XVIII do początku XX w.) oraz 5. Księgi ochrzczonych z parafii rzymskokatolickiej w Kalwarii Paławskiej (od końca XVIII do początku XXI w.). Spośród materiału imienniczego zawartego w każdym z wymienionych źródeł starałem się wybrać jedynie te imiona, które dotyczą mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich, i to one zostały poddane analizie.

Dane antroponimiczne zamieszczone w I katastrze gruntowym Galicji (inaczej: metryce józefińskiej) odnoszą się do osób urodzonych w latach 1740–1750. O wyjątkowości tego źródła stanowi fakt, że antroponimy dotyczące jednego właściciela zapisywane były wielokrotnie, możemy zatem spotkać się z wariantami imion i nazwisk tego samego nosiciela. Ponadto imiona notowane były najczęściej w formach nieoficjalnych, których niemal nie znajdziemy w księgach metrykalnych. Drugie źródło, czyli tzw. „Regestr długów”, zawiera imiona dłużników spisywane przez proboszcza greckokatolickiej parafii w Hujsku na początku XIX wieku, ale dotyczy osób urodzonych w latach 1760–1770. Spis dłużników obejmuje mieszkańców Nowosiółek, Hujaska (dziś: Nowe Sady) i Paławia. Ponieważ nie umieszczono adnotacji o miejscu pochodzenia dłużnika, badaniu poddane zostały wszystkie imiona, które pojawiły się w źródle, są one bowiem obrazem panujących wówczas w okolicy tendencji imienniczych. Trzecie źródło, jakim jest II kataster gruntowy Galicji (inaczej: metryka franciszkańska) ma charakter tożsamy z metryką józefińską. Dotyczy ono osób, które urodziły się w latach 1770–1780.

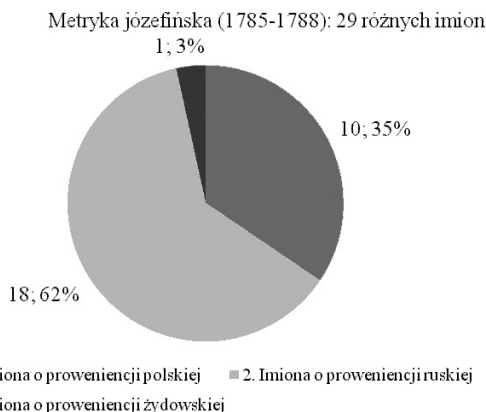
Przechodząc do omówienia imiennictwa Nowosielczanek i Nowosielczan urodzonych w okresie od końca XVIII do początku XXI wieku posłużyłem się materiałem antroponimicznym wyekscerpowanym z ksiąg ochrzczonych z parafii rzymskokatolickiej w Kalwarii Paławskiej oraz z parafii greckokatolickiej w Hujsku. W przypadku ksiąg rzymskokatolickich miałem do dyspozycji materiały z lat 1791–2022. Aby przeanalizować je względnie kompleksowo wybrałem cztery przedziały czasowe obejmujące wpisy z około trzydziestu lat każdy: 1791–1825, 1860–1895, 1920–1955, 1980–2010. Wymienione księgi były prowadzone po łacinie do 1960 roku, odkąd do dziś uzupełniane są po polsku. Jeśli idzie o księgi greckokatolickie, do dzisiejszych czasów zachowała się jedynie niewielka ich część, przetrwały bowiem jedynie materiały z lat 1785–1790, 1831–1835, 1866–1869, 1872–1904, 1924–1937¹¹. Mając do dyspozycji tak fragmentaryczny zbiór ksiąg, każdą z zachowanych części potraktowałem jako osobny przedział czasowy i w takich zakresach przeanalizowałem antroponimy. Greckokatolickie księgi ochrzczonych prowadzone były najczęściej po łacinie (z wyjątkiem lat 1868–1869, kiedy dane zapisywane były w języku ukraińskim), a imiona odnotowywano w formach kalendarzowych (neutralnych). Niestety odebrało to możliwość poznania

¹¹ Księga urodzonych z lat 1927–1937 przechowywana jest w Urzędzie Stanu Cywilnego we Fredropolu i nie została udostępniona na potrzeby niniejszych badań z uwagi na obowiązujące RODO.

form potocznych używanych na co dzień, które najczęściej pozwalały wskazać na ich kulturowe konotacje.

Materiał imienniczy wyekscerpowany z opisanych źródeł został uporządkowany według klucza kulturowego i podzielony na cztery grupy: 1. O proweniencji polskiej, 2. O proweniencji ruskiej, 3. O proweniencji niemieckiej, 4. O proweniencji żydowskiej. Przy ustalaniu przynależności kulturowej poszczególnych imion posługiwałem się głównie słownikami i innego rodzaju opracowaniami językoznawczymi (odniesienia do nich znajdują się w nawiasie po wymienionych imionach), a w problematycznych przypadkach posiłkowałem się tzw. określeniami dodatkowymi (OD), czyli głównie nazwiskami. W nagłówku wykresu znajduje się nazwa źródła oraz liczba użytych imion (różnych, kalendarzowych, bez podziału na wariantywnie), na wykresie zaś udział procentowy imion z poszczególnych porządków kulturowych, wraz z podaniem ich liczby. Natomiast pod wykresem podanych zostało po 5 (o ile tyle wystąpiło) przykładów antroponomów z każdej kategorii w numeracji tożsamej do tej, którą zastosowano w legendzie wykresu wraz z wariantami tego samego imienia (np. *Piotr/Petro/Petrus/Petrym/Pietro, Grzegorz/Gregor/Gregorius/Hryć/Hryhory*). Dodatkowo, w przypadku analizy ksiąg chrzestnych, pod wykresami przedstawiającymi wyniki badań została podana liczba ochrzczonych dzieci wraz z podziałem na płeć.

Imiennictwo mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich od połowy XVIII do początku XIX wieku

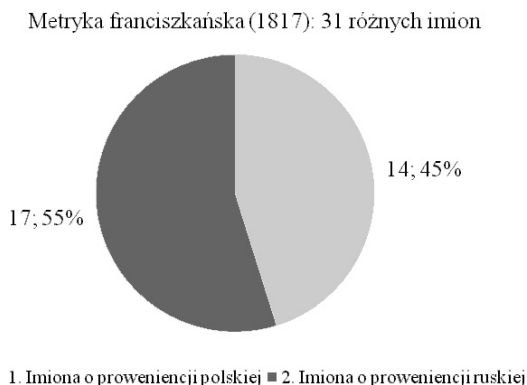
- (1) *Andrzej, Józef, Kazimierz/Kazio, Piotr, Woytek* (Grzenia, 2004; Malec, 1995).
- (2) *Fedio/Fedko, Hawryło, Ilko, Iwan, Seńko/Senko* (Tichoniuk, 2000; Mytnik, 2010).
- (3) *Mortko* (Kośka, 2002).

Cztery imiona ze zbioru imion o proweniencji polskiej (*Antoni, Grzegorz, Jacek, Tomasz*; por. Malec, 1995; Grzenia, 2002) znalazły odpowiedniki w zbiorze imion o proweniencji ruskiej, których status ustalono na podstawie m.in. takich cech językowych, jak przejście $g > h$, sufiks *-ij, -ko* (*Antonij, Hryć* (od im. *Grzegorz*), *Jacko, Tomko*; por. Mytnik, 2010).

- (1) *Anna, Antoni, Bazyli, Filip, Michał* (Malec, 1995; Mytnik, 2010).
- (2) *Andriej/Andriey/Andriy, Harasim/Harasym, Hryć, Ihnat, Olexa/Olexa/Lesio* (Mytnik, 2010).
- (3) *Hyrman, Katterina, Michel, Nikolaus, Wolf* (Bahlow, 1993; Malec, 1995, 1997).
- (4) *Fichla/Fislia, Berko, Mortko* (Rothwand, 1866; Kośka, 2002).

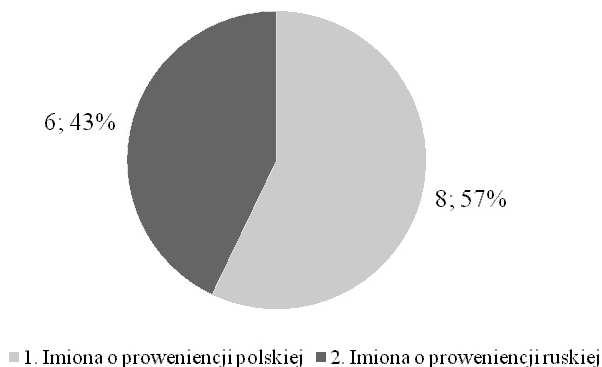
Odpowiedniki kolejno po dwóch nazwań ze zbioru imion o proweniencji polskiej (*Jerzy, Piotr, Michał/Michal, Mikołaj/Mikolaj*; por. Malec, 1995; Grzenia, 2002; Mytnik, 2010) zostały poświadczane w zbiorze imion ruskich (*Jurko, Petro/Petrym*, por. Mytnik, 2010) oraz w zbiorze imion niemieckich (*Michel, Nikolaus*, por. Bahlow, 1993; Malec, 1995, 1997), zaś jedno ze zbioru imion ruskich (*Matiasz/Matijasz*, por. Mytnik, 2010) znalazło swój odpowiednik w zbiorze imion niemieckich (*Mathas*, por. Malec, 1995).

- (1) *Antoni, Karol, Kazio, Marcin, Stefan* (Malec, 1995; Grzenia, 2004).
 (2) *Bazyły/Bazyły, Hryć, Luczka/Łuczka, Olexa, Wasyl/Waszko/Waśko/Wasko* (powstałe od im. *Bazyli*) (Wolnicz-Pawłowska, 1993; Mytnik, 2010).

Sześć imion ze zbioru imion o proveniencji polskiej (*Grzegorz, Jan, Józef, Paweł, Piotr, Woitek/Woytek/Woytus*, por. Malec, 1995; Grzenia, 2002) znalazło poświadczenia wśród imion ruskich (*Hryć, Jasko, Jusko, Pawło, Pietro, Woytko*; por. Wolnicz-Pawłowska, 1993; Mytnik, 2010).

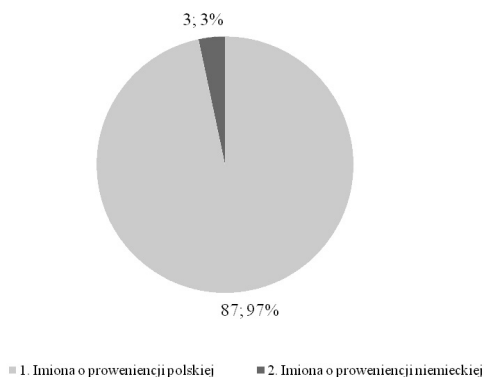
Greckokatolickie księgi metrykalne (1785-1790): 14 różnych imion

W danym okresie ochrzczono 19 dzieci, 11 chłopców i 8 dziewczynek.

- (1) *Anna, Catharina, Georgius, Helena, Joannes, Maria* (Grzenia, 2004).
 (2) *Basilius, Demetrius, Onuphrius, Theodorus, Wasil* (Mytnik, 2010).

Rzymskokatolickie księgi metrykalne (1791-1825): 90 różnych imion

W danym okresie ochrzczono 209 dzieci, 107 chłopców i 102 dziewczynek.

Zdecydowanie największą część imion nadanych dzieciom urodzonym w Nowosiólkach Dydyńskich i ochrzczonym w obrządku rzymskokatolickim w latach 1791–1825 stanowią imiona o proveniencji polskiej. Za takie uznałem m.in. na podstawie słowników (Malec, 1995, 1997; Grzenia, 2004; Fros, Sowa, 1995) zarówno podstawowe formy łacińskie (np. *Adamus, Anastasia, Antonius, Blasius, Catharina, Christina, Fabianus, Lucas, Margaretha, Rochus, Sibilla, Thomas*), jak i ich spolonizowane wersje, niekiedy przekształcone, wariantywne (np. *Agneszka, Filip, Franciszka, Ignacy, Maciey, Stefan, Zofia*) oraz formy, które w różnych językach brzmią tak samo (np. *Anna, Barbara*). Decydującym czynnikiem była również specyfika analizowanego źródła (księgi rzymskokatolickie).

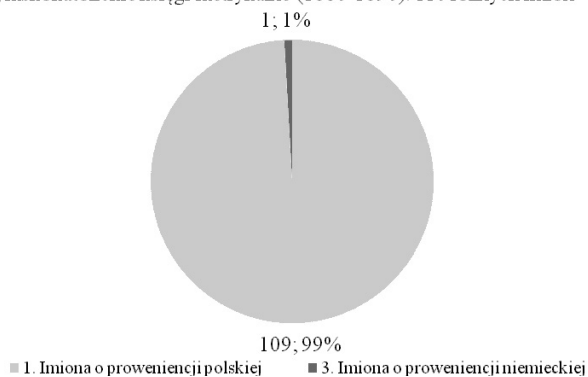
Wśród imion chrzestnych nadanych w latach 1791–1825 w rodzinach wyznania rzymskokatolickiego znalazł się szczególny zbiór antroponomów, które są swego rodzaju kontynuacją staropolskich imion życzących (por. Malec, 2001, s. 100–107; Kaleta, 2003, s. 23–48), odwołują się bowiem do postaci konkretnego świętego z panteonu świętych chrześcijańskich, który od momentu chrztu miał symbolicznie ochraniać nowo narodzone dziecko (o zbliżonej tematyce pisał historyk, Jerzy Rejman (2004)). Można je nazwać hagonimami od gr. *ágios* ‘święty’, *onoma* ‘nazwa’. Za przykłady mogą posłużyć imiona występujące w omawianym zbiorze, które stanowią aż 20% wszystkich użytych imion: *Antonius Abbas* (pol. *Antoni Opat*), *Antonius Paduanus* (pol. *Antoni Padewski* lub *Antoni z Padwy*), *Catharina Senensis* (pol. *Katarzyna Sieneńska* lub *Katarzyna ze Sieny*), *Felix de Valois* (pol. *Feliks Walezy* bądź *Feliks z Valois*), *Franciscus Xaverus* (pol. *Franciszek Ksawery* lub *Franciszek z Xavier*), *Joannes a Parma* (pol. *Jan z Parmy*), *Joannes Baptista* (pol. *Jan Chrzciel*), *Joannes Capistranus* (pol. *Jan Kapistran* lub *Jan z Capestrano*), *Joannes Chrysostomus* (pol. *Jan Chryzostom* lub *Jan Złotousty*), *Joannes de Dukla* (pol. *Jan z Dukli*), *Julianna de Falconeberis* (pol. *Julianna Falconieri*), *Magdalena de Pasis* (pol. *Magdalena de’ Pazzi* lub *Magdalena z Pazzich*), *Maria Magdalena* (pol. *Maria Magdalena*), *Michael de Aparilione* (najprawdopodobniej zniekształcony zapis pol. *Michał Archanioł*), *Paulus Eremita* (pol. *Paweł Pustelnik*), *Thomas Epp.* (pol. *Tomasz Apostoł*), *Vincentius de Paulo* (pol. *Wincenty z Paulo*), *Vincentius Ferbrius* (pol. *Wincenty Ferreriusz*) (por. Fros, Sowa, 1995). Owa tendencja będzie śledzona na marginesie analiz imienniczych dzielonych na kolejne przedziały czasowe.

W omawianym zbiorze odnotowano trzy imiona, które mogą wskazywać na niemieckie korzenie ich użytkowników, o czym świadczy forma zapisu. Aby móc z pewnością ustalić status kulturowy danych imion, posłużono się tzw. określeniami dodatkowymi (OD) pojawiającymi się w ich towarzystwie. W tym przypadku OD stanowiły nazwiska. Jak wykazała analiza etymologiczna, większość z imion występowało obok nazwisk o pochodzeniu niemieckim. Stosując tę metodę, mo-

głem uznać za imiona niemieckie trzy następujące: *Johanes*, *Katarina* oraz *Krystina* (Bahlow, 1993: 278, 288, 316), które w antroponimii Nowosiółek Dydyńskich miały również poświadczenia w grupie imion polskich i ruskich.

Imiennictwo mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich w XIX wieku

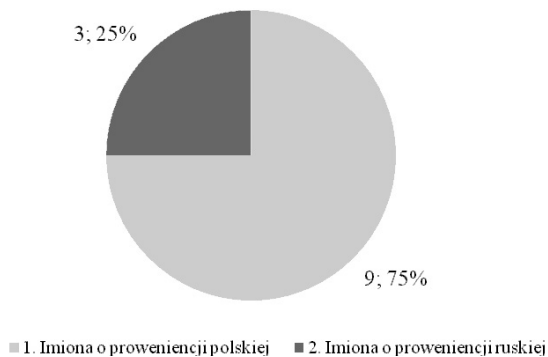
Rzymskokatolickie księgi metrykalne (1860-1890): 110 różnych imion

W danym okresie ochrzczono 373 dzieci, 188 chłopców i 185 dziewczynek.

- (1) *Aniela*, *Joannes*, *Matylda*, *Michalina*, *Placyda* (Grzenia, 2004; Bystróż, 1938).
- (2) *Franciscus Salesius*, *Gregorius Thaumaturgus*, *Josephus Sponsus*, *Magdalena de Pasis*, *Petrus Christolog*.
- (3) *Katarina* (Bahlow, 1993, s. 288).

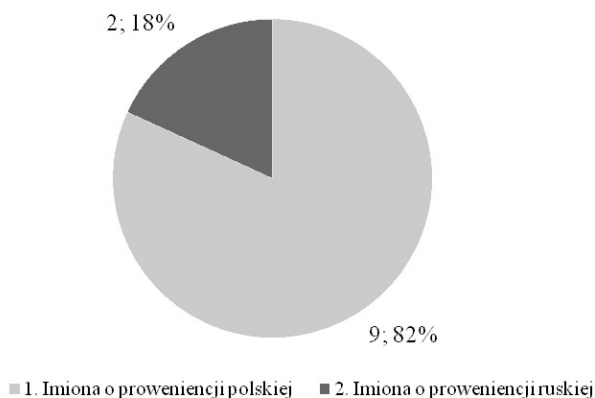
Greckokatolickie księgi metrykalne (1831-1835): 12 różnych imion

W danym okresie ochrzczono 14 dzieci, 7 chłopców i 7 dziewczynek.

- (1) *Andreas, Catharina, Gregorius, Joannes, Pelagia* (Fros, Sowa, 1995; Grzenia, 2004).
 (2) *Alexius, Lazarus, Matrona* (Wolnicz-Pawłowska, 1993; Mytnik, 2010).

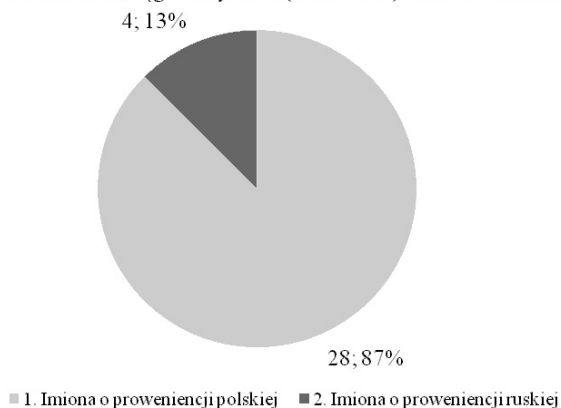
Grekokatolickie księgi metrykalne (1866-1869): 11 różnych imion

W danym okresie ochrzczono 16 dzieci, 8 chłopców i 8 dziewczynek.

- (1) *Anna, Catharina, Maria, Stephanus, Thomas* (Grzenia, 2004).
 (2) *Jakob, Joann* (Mytnik, 2010).

Grekokatolickie księgi metrykalne (1872-1904): 32 różne imiona

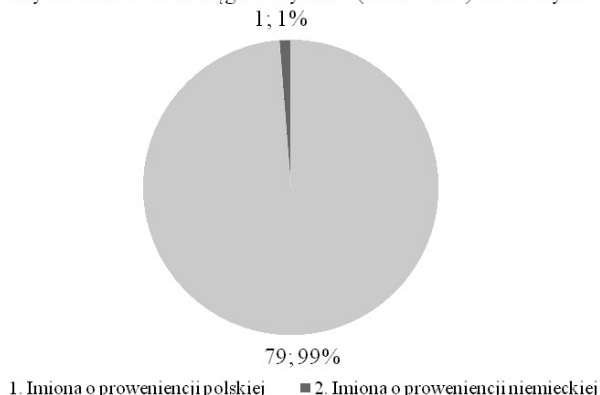

W danym okresie ochrzczono 121 dzieci, 91 chłopców i 30 dziewczynek.

- (3) *Anna, Bronislava, Conradus, Lucas, Titus* (Fros, Sowa, 1995; Grzenia, 2004).
 (4) *Andriej, Basilius, Demetrius, Wasilij* (Tichoniuk, 2000, Mytnik, 2010)

Imiennictwo mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich w XX i na początku XXI wieku

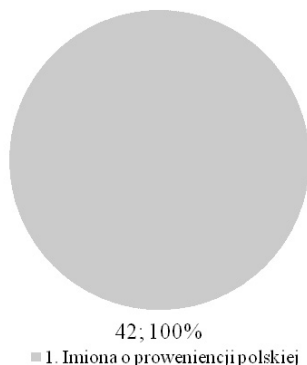
Rzymskokatolickie księgi metrykalne (1920-1955): 80 różnych imion

W danym okresie ochrzczono 216 dzieci, 108 chłopców i 108 dziewczynek.

- (1) *Janina, Michalina, Sławek, Zbigniewus, Zdzislaus* (dwa ostatnie stanowią ciekawe przykłady hybryd polsko-łacińskich, w których podstawa jest polska, zaś sufiks łaciński) (Grzenia, 2004).
- (2) *Katarina* (Bahlow, 1993).

Rzymskokatolickie księgi metrykalne (1980-2010): 42 różne imiona

W danym okresie ochrzczono 60 dzieci, 32 chłopców i 28 dziewczynek.

- (1) *Aneta, Bartłomiej, Dominika, Mariusz, Sylwester* (Fros, Sowa, 1995; Grzenia, 2004).

Podsumowanie i wnioski

Położenie Nowosiółek Dydyńskich na pograniczu polsko-ruskim (później polsko-ukraińskim) znalazło odzwierciedlenie w języku jego mieszkańek i mieszkańców, a tym samym w dawnym sposobie nazywania ludzi – zarówno w imionach, nazwiskach, jak i przezwiskach. Badania wykazały, że najstarsza warstwa imiennicza była płaszczyzną współwystępowania imion o proveniencji ruskiej z imionami typowymi dla antroponimii polskiej bądź wspólnymi dla różnych kultur, czego przykładami są imiona *Anna, Marianna, Piotr, Stefan* (por. Grzenia, 2002, s. 306–309).

Analiza źródeł z XVIII i początku XIX w. dowiodła, że dawniej na tym obszarze pojawiały się (a być może dominowały) imiona o typowo wschodniosłowiańskiej strukturze, takie jak np. *Dańko, Dmytro, Fedio, Hawryło, Hryć, Ihnat, Ilko, Olexa, Seńko, Wasko* (por. Fros, Sowa, 1995, s. 177, 190–191, 198, 243; Tichoniuk, 2000, s. 66–67, 93–94, 97, 136; Malec, 1995, s. 20, 151–152). Występowały również pojedyncze nazwania o niemieckich konotacjach, co należy tłumaczyć tym, że w pobliskiej wsi Falkenberg, która obecnie jest częścią Nowych Sądów, mieszkali niegdyś koloniści niemieccy sprowadzeni na te tereny pod koniec XVIII wieku. Przykładami są takie imiona, jak np. *Hyrman, Nikolaus, Wolf* (por. Bahlow, 1993, s. 288; Fros, Sowa, 1995, s. 267–268, 538; Malec, 1997, s. 292–293; Grzenia, 2004, s. 332). W antroponimii Nowosiółek poświadczono ponadto imiona żydowskie z typowo wschodniosłowiańskim sufiksem *-ko*: *Berko, Mortko* (por. Rothwand, 1866, s. 40; Kośka, 2002, s. 110), będące swego rodzaju hybrydami nazewniczymi, co jest charakterystyczne dla terenów pogranicznych. Po powstaniu w okolicy parafii rzymskokatolickiej (XVII wiek) w zasobie imienniczym zaczęły pojawiać się stopniowo imiona typowe dla polskiej antroponimii, takie jak np. *Anastazja, Jan, Józef, Katarzyna, Marianna, Piotr, Walenty* (por. Bubak, 1993; Grzenia, 2002).

Analiza imion chrzestnych z XVIII, XIX, XX i XXI wieku, zarówno tych nadawanych w księgach metrykalnych z parafii rzymskokatolickiej w Kalwarii Paławskiej, jak i poświadczonych w parafii greckokatolickiej w Hujsku, potwierdziła, że potoczne formy ruskich imion z czasem ulegały polonizacji, aż zostały całkowicie wyparte przez sformalizowane formy imion zapisywanych po łacinie, pochodzących głównie z zasobu imion chrześcijańskich uważanych za typowe dla kultury polskiej – w rzeczywistości codziennej tłumaczono je najprawdopodobniej na polskie odpowiedniki, skracano czy zdrabniano.

Wraz z mijającymi wiekami następuje najpierw stopniowy wzrost, a następnie zanikanie imion ruskich, które stanowiły wśród osób urodzonych w latach 1740–1750 – 35%, 1760–1770 – 41%, zaś w 1770–1780 – 55% wszystkich imion. Emblematyczne jest, że w rzymskokatolickich księgach metrykalnych od końca XVIII do XXI wieku nie poświadczą się imion o proveniencji ruskiej, podczas gdy w księgach greckokatolickich ich stosunek jest następujący (zmniejszający się wraz z kolejnymi okresami): 1785–1790 – 43%, 1831–1835 – 25%, 1866–1869 – 18%, 1872–1904 – 13%. Należy

powtórzyć, że obraz wyłaniający się z ksiąg metrykalnych jest w pewien sposób zafałszowany z uwagi na urzędowy charakter źródła – prawdopodobnie bowiem, że wśród rodzin greckokatolickich w potocznym użyciu w większości funkcjonowały formy imion bliższe kulturze ruskiej bądź świadczące o interferencjach językowych, z wyraźnymi cechami języków wschodniosłowiańskich. Analizowany materiał źródłowy dostarcza również informacji o innych kulturach występujących dawniej na tych terenach. Pod koniec XVIII wieku w Nowosiólkach notuje się bowiem 3% imion o proveniencji żydowskiej, na początku XIX wieku – 7%, a w kolejnych okresach nie notuje się już ani jednego, czego powodem najprawdopodobniej jest fakt, że Żydzi głównie rejestrowali swoje nowo narodzone dzieci w instytucjach do tego przeznaczonych, z których archiwalia nie przetrwały do dzisiejszych czasów. Podobnie przedstawia się sytuacja imion niemieckich. Na początku XIX wieku stanowiły one 20% wszystkich notowanych w źródłach imion, następnie w latach 1791–1825 (ks. rzym.-kat.) – 3%, zaś w latach 1860–1890, 1920–1955 (ks. rzym.-kat.) – po 1%. Świadczy to o polonizowaniu się rodzin z innych porządków kulturowych pod wpływem umacniającej się pozycji Kościoła rzymskokatolickiego na tych terenach, dominacji kultury polskiej i ruchów migracyjnych.

Zasób imienniczy, który wyłonił się z analizowanych parafialnych ksiąg ochrzczonych, okazał się zdecydowanie bogatszy od wyekscerpowanego z pozostałych źródeł. W związku z tym, że imiona chrzestne pojawiały się wielokrotnie, możliwe było sprawdzenie, które z nich były najpopularniejsze w danych okresach. W parafii greckokatolickiej w Hujsku w latach 1785–1791 wybierano najczęściej imiona *Joannes*, *Theodorus*, *Anna*, w latach 1831–1835 – *Michael*, *Maria*, w latach 1866–1869 – *Joann*, *Maria*, zaś w latach 1872–1904 – *Joannes*, *Josephus*, *Michael*, *Anna*, *Maria*, *Catharina*. Natomiast w parafii rzymskokatolickiej w Kalwarii Paclawskiej w latach 1791–1825 oraz 1860–1890 najczęściej nadawanymi męskimi imionami chrzestnymi były *Josephus* i *Joannes*, w latach 1920–1955 – *Stanislaus*, *Antonius*, *Bronislaus*, *Joannes* oraz *Thaddeus*, a w latach 1980–2010 – *Mateusz* i *Paweł*. Jeżeli zaś chodzi o imiona żeńskie, w latach 1791–1825 do najpopularniejszych należały *Marianna*, *Anastasia*, *Clara* oraz *Magdalena*, w latach 1860–1890 – *Marianna* i *Julianna*, w latach 1920–1925 – *Maria*, *Stanislava* oraz *Janina*, natomiast w latach 1980–2010 – *Anna* i *Monika*. Każde z tych imion uważane jest za typowe dla antroponomii polskiej (por. Grzenia, 2002, s. 306–309).

Należy wspomnieć, że w badanym materiale pojawiła się interesująca grupa imion wskazujących na postać konkretnego świętego, pod którego symboliczną opiekę oddawano imienniczkę bądź imiennika (np. *Antonius Paduanus*, *Franciscus Xaverus*, *Joannes a Parma*, *Joannes Baptista*, *Joannes Chrisostomus*, *Magdalena de Pasis*, *Maria Magdalena*, *Paulus Eremita*, *Vincentius de Paulo*). W latach 1791–1825 stanowiły one 18% wszystkich użytych imion, w latach 1860–1890 – 9%, natomiast w XX w. całkowicie znikły.

Warto przyjrzeć się temu, jak przez lata zmieniało się podejście do nadawania dzieciom płci żeńskiej imienia *Maria*. Było ono bardzo rzadko używane w Kościele

rzymskokatolickim do połowy XIX wieku z uwagi na świętość ważnej imienniczki, matki Jezusa (stosowano w zamian formę *Marianna*) (Malec, 1998, s. 108). Dla przykładu, w parafii rzymskokatolickiej w Kalwarii wśród nowo narodzonych mieszkanek Nowosiółek w latach 1791–1825 ani razu nie nadano imienia chrzestnego *Maria* (poza imieniem złożonym *Maria Magdalena*), zaś imię *Marianna* nadano 29 razy, w latach 1860–1890 imię *Maria* nadano 2 razy, natomiast imię *Marianna* – 24. Uległo to zmianie w XX w., czego dowodem jest fakt, że w latach 1920–1955 imię *Marianna* nadano jedynie 2 razy, a imię *Maria* – 22 (jeżeli dołączymy do zbioru imię złożone *Maria Teresia* uzyskamy liczbę 24 nadań). Analiza materiału wykazała zatem, że na terenie parafii w Kalwarii Paclawskiej imię *Maria* zaczęto nadawać dopiero w XX wieku. Nieco odmienna tendencja wylania się z analizy ksiąg metrykalnych z parafii greckokatolickiej w Hujsku, gdzie wśród imion nadawanych mieszkankom Nowosiółek w latach 1831–1835, 1866–1869 oraz 1872–1904 imię *Maria* było najczęściej używanym żeńskim imieniem chrzestnym, co może świadczyć o tym, że w Kościele greckokatolickim nie obowiązywał niepisany zakaz nadawania imienia *Maria*.

Analiza imiennictwa mieszkanek i mieszkańców Nowosiółek Dydyńskich z okresu od XVIII do XXI wieku wykazała, że najstarszą warstwę imienniczą tych okolic stanowiły imiona o proveniencji ruskiej. Współwystępowały one z imionami charakterystycznymi dla trzech innych porządków kulturowych: polskiego, niemieckiego i żydowskiego, przy czym spośród nich dominujące były imiona charakterystyczne dla polskiej antroponimii. Wraz z powstaniem w pobliskiej wsi w XVII wieku parafii rzymskokatolickiej, pierwotnie dominujące imiona ruskie stopniowo zaczęły być zastępowane ich polskimi odpowiednikami. W efekcie już w XIX wieku imiona o ruskiej proveniencji zostały niemal całkowicie wyparte przez miana zaliczane do grupy imion chrześcijańskich, staropolskich i świeckich, typowych dla antroponimii polskiej. Obrazuje to przemianę, jaka zaszła w krajobrazie kulturowym tego regionu przez stulecia. Ślady dawnej kultury ruskiej, niemieckiej i żydowskiej z pewnością widoczne są również w występujących w Nowosiółkach nazwiskach oraz nazwach terenowych, w związku z czym warto przeprowadzić dodatkowe badania onomastyczne. Każde pogranicze jest miejscem dyfuzji współlistniejących ze sobą kultur, a do zobrazowania wzajemnego ich przenikania oraz przemian społeczno-kulturowych zachodzących przez stulecia w danym regionie (procesów ciągłości, zmienności, zanikania) może posłużyć analiza diachroniczna imiennictwa. Przykład Nowosiółek Dydyńskich ukazuje proces niemal pełnej polonizacji pierwotnie ruskiego krajobrazu językowo-kulturowego.

Źródła

AGZ: *Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum (tak zwanego) bernardyńskiego we Lwowie*, T. XIII, 1888.

AGZ: *Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum (tak zwanego) bernardyńskiego we Lwowie*, T. XVIII, 1903.

- AGZ: *Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum (tak zwanego) bernardyńskiego we Lwowie*, T. XIX, 1906.
- Archiwum Państwowe w Przemyślu, zesp. nr 142, *Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu*, sygn. 6775, *Kopie ksiąg metrykalnych parafii Hujsko z filiami Paclaw, Nowosiółki Dydyńskie, Truszowice (dekanat Dobromil), 1785–1790, 1831–1835, 1866–1869*, s. 69, 73–74, 93–94, 119, 138, 158–159, 183, 225.
- Archiwum Państwowe w Przemyślu, zesp. nr 142, *Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu*, sygn. 6776, *Kopie ksiąg metrykalnych parafii Hujsko z filiami Paclaw, Nowosiółki Dydyńskie, Truszowice (dekanat Dobromil), 1872–1887, 1889–1904*, s. 9, 23, 35–36, 48–49, 59, 67, 76, 83, 91, 106, 115, 123, 131, 146, 317, 328, 330–331, 342, 352–353, 365, 372–373, 398–399, 427–430, 442, 467–470.
- Archiwum Państwowe w Przemyślu, zesp. nr 2038, *Parafia greckokatolicka w Hujsku*, sygn. 2, *Księga chrztów, ślubów pogrzebów 1764–1785, 1804–1813*, s. 89–95, 107–111.
- Archiwum parafialne w Kalwarii Paclawskiej, *Liber Baptisatorum*, 1854–1864, s. 38–79.
- Archiwum parafialne w Kalwarii Paclawskiej, *Liber Baptisatorum*, *Nowosiółki Dydyńskie 1791–1823*.
- Archiwum parafialne w Kalwarii Paclawskiej, *Liber Baptisatorum*, *Nowosiółki Dydyńskie 1824–1853*, s. 1–8.
- Archiwum parafialne w Kalwarii Paclawskiej, *Liber Baptisatorum*, 1854–1864, s. 38–79.
- Archiwum parafialne w Kalwarii Paclawskiej, *Liber Natorum et Baptisatorum*, T. I, 1865–1945, s. 1–88, 189–239.
- Archiwum parafialne w Kalwarii Paclawskiej, *Liber Natorum et Baptisatorum*, T. II, 1946–2010, s. 1–33, 97–168.
- DKGG: Centralne Historyczne Archiwum Państwowe Ukrainy we Lwowie, *Drugi Kataster Gruntowy Galicji*, 1817, fond nr 20, *Nowosiółki Dydyńskie*.
- PKGG: Centralne Historyczne Archiwum Państwowe Ukrainy we Lwowie, *Pierwszy Kataster Gruntowy Galicji*, 1786–1788, fond nr 19, *Nowosiółki Dydyńskie*.

Bibliografia

- Bahlow, H. (1993). *Dictionary of German Names*, Madison–Wisconsin: Wydawnictwo Max Kade Institute.
- Barcik, J.S. (1985). *Kalwaria*. Warszawa: Wydawnictwo ATK.
- Bubak, J. (1993). *Księga naszych imion*. Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum.
- Bystroń, J.St. (1938). *Księga imion w Polsce używanych*. Warszawa: Towarzystwo Wydawnicze „Rój”.
- Fros, H., Sowa, F. (1995). *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Grzenia, J. (2002). *Nasze imiona*. Warszawa: Wydawnictwo Świat Książki.
- Grzenia, J. (2004). *Słownik imion*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- <https://prawoslawie.pl/prawoslawie/o-prawoslawiu/swieta-prawoslawne/2664-swieto-opieki-matki-bozej-pokrow> (dostęp: 29.03.2024).
- Kaleta, Z. (2003). Wartości i antywartości w staropolskich odapelatywnych nazwach osób. W: Z. Kaleta (red.), *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie* (s. 21–48). Warszawa: Wydawnictwo Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy PAN.
- Kojder M. (2014). *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XVI i XVIII wieku*. Lublin.

- Kojder M. (2019). *Antroponimia historyczna wiernych chełmskiej diecezji grecko-unickiej (1662–1810)*. Lublin.
- Kośka, L. (red.). (2002). *Imiona przez Żydów polskich używane*. Kraków: Wydawnictwo Austeria.
- Kurzowa, Z. (1996). Dialekt południowokresowy i jego gwary ludowe. W: B. Dunaj, J. Reichan (red.), *Studia dialektologiczne III*, 117–121.
- Lech-Kirstein, D. (2015). Zwrot kulturowy w badaniach onomastycznych. W: M. Rybka, P. Wiątrowski (red.), *Pogranicza językoznawstwa polonistycznego. Prace dedykowane Profesorom Zygmuntowi Zagórskiemu i Karolowi Zierhofferowi dla uczczenia odnowienia doktoratów po pięćdziesięciu latach* (s. 85–95). Poznań: Wydawnictwo Nauka i Innowacje.
- Malec, M. (red.). (1995). *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych* (T. 2). Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN.
- Malec, M. (red.). (1997). *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych* (T. 5). Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN.
- Malec, M. (2001). *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN.
- Malec, M. (1998). Imiona. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* (s. 97–117). Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN.
- Mrózek, R. (2004). *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Mytnik, I. (2010). *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII w.* Warszawa: Wydawnictwo SOWA.
- Mytnik, I. (2017; 2019). *Imiennictwo ziemi chełmskiej w XVI–XVII w.* Warszawa: Wydawnictwo SOWA; wyd. II, e-book: Warszawa–Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Mytnik, I. (2022). *Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej XVI–XVII wieku*, wyd. II, poprawione i uzupełnione, e-book: Warszawa–Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Olejnik M. (2019). *Antroponimia starostwa grabowieckiego (XVI–XVIII w.)*. Lublin.
- Spórna, M. (2004). *Kulty świętych i ich wpływ na imiennictwo w średniowiecznym archidiakonacie krakowskim*. Kraków: niewydana rozprawa doktorska.
- Rieger, J. (1977). *Imiennictwo ludności wiejskiej w ziemi sanockiej i przemyskiej w XV w.* Wrocław: Wydawnictwo Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Robótka, H., Ryszewski, B., Tomczak, A. (1989). *Archiwistyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rothwand, J. (1866). *Imiona przez Żydów polskich używane*. Warszawa: Wydane Nakładem autora w Drukarni F. Baumritera a I. Rotblata.
- Rzetelska-Feleszko, E. (2007). Onomastyka kulturowa. W: A. Cieślukowa (red.), *Nowe nazwy własne. Nowe tendencje badawcze* (s. 57–62). Kraków: Wydawnictwo PANDIT.
- SGKP: Chlebowski B., Walewski W. (red.). (1886). *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (T. 7) (s. 287). Warszawa: Druk „WIEKU” Nowy-Świat Nr 61.
- Szulowska, W. (1992). *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwowskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy PAN.
- Tichoniuk, B. (2000). *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI w. do r. 1839*. Zielona Góra: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego.
- Wolnicz-Pawłowska, E. (1978). *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*. Wrocław: Wydawnictwo Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Wolnicz-Pawłowska, E. (1993). *Antroponimia lemowska na tle polskim i słowackim (XVI–XIX wiek)*. Warszawa: Wydawnictwo Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy PAN.
- Wolnicz-Pawłowska, E., Szulowska, W. (1998). *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*. Warszawa: Wydawnictwo Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy PAN.
- Zawadzki, W. (1869). *Obrazy Rusi Czerwonej*. Poznań: Nakładem Jana Konstantego Żupańskiego.
- Znosko, A. (1996). *Słownik cerkiewnosłowiańsko-polski*. Białystok: Wydawnictwo Prawosławna Diecezja Białostocko-Gdańska.